

vienlaidu sējumā iegūstamajām zālaugu sēklu ražām. Atkritumproduktu izmantošana sēklaudzēšanas sējumu mēslošanā nodrošina pozitīvu rezultātu.

2. Pētīto daudzgadīgo zālaugu sugu atsaucība uz izmantotajiem mēslošanas līdzekļiem bija atšķirīga. Sējas gadā vislielāko sausnas ražas pieaugumu visām sugām nodrošināja digestāta un dūņu izmantošana. Divos izmantošanas gados lielāko sausnas ražu pieaugumu stiebrzālēm nodrošināja minerālmēslu lietošana, gan lietojot tos atsevišķi, gan kopā ar pelniem, bet galegai – digestāta un dūņu izmantošana. Pelnu lietošana nedeva būtisku ražas pieaugumu nevienai no pētāmajām sugām.
3. Uzsāktie pētījumi jāturpina, lai rastu precīzas atbildes par koksnes pelnu, digestāta un notekūdeņu dūņu mērķtiecīgas izmantošanas iespējām enerģētisko augu mēslošanā.

Pateicība

Pētījums veikts ERAF projekta „Daudzfunkcionālu lapu koku un enerģētisko augu plantāciju ierīkošanas un apsaimniekošanas modeļu izstrāde”, Nr.2010/0268/2DP/2.1.1.1.0/10/APIA/VIAA/118 ietvaros.

Izmantotā literatūra

1. Insam H., Franke-Whittle I.H., Knapp B., Plank R. (2009). Use of wood ash and anaerobic sludge for grassland fertilization: Effects on plants and microbes. *Die Bodenkultur*, Vol. 60 (2), p. 39 – 50.
2. Makadi M., Tomocsik A., Orosz V. (2012). Digestate: A New Nutrient Source. [Tiešsaiste] [skatīts: 2012. g. 16. okt.] Pieejams: <http://www.intechopen.com/books/biogas/digestate-a-new-nutrient-source-review>
3. Peeters A. (2008). Challenges for grasslands, grassland-based systems and their production. Potential in Europe. *Grassland Science in Europe*, Vol. 13, p. 9 – 24.
4. Rancāne S., Kārklīšs A., Lazdiņa D. (2012). Perennial grasses for bioenergy production: characterization of experimental site. *In: Proceedings of 19th Annual International Scientific Conference: “Research for Rural Development 2013”*, held in Jelgava, Latvia, May 16 – 18, p. 31 – 38.

ATBALSTS LAUKSAIMNIECĪBAI MAZĀK LABVĒLĪGOS APVIDOS UN TĀ IETEKME UZ LAUKU SAIMNIECĪBU EKONOMISKO SITUĀCIJU THE IMPACT OF THE SUPPORT FOR LESS FAVOURITE AREAS ON THE ECONOMIC SITUATION OF THE SUPPORTED FARMS

Armands Vēveris

Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts
armands@lvaei.lv

Abstract. *The aim of the present paper is to evaluate the impact of the support of the Rural Development Programme of Latvia measure for less favourable areas (LFA) on the economic situation of the supported farms. This type of support has been provided in Latvia since 2004, defining 74.4% of the total area as less favourable areas. Regarding the number of support beneficiaries, LFA is the most popular measure of the Rural Development Programme (RDP) of Latvia. On average around LVL 27 million of public financing is paid out annually accounting for about 20% of total RDP public financing. To date there have been several research studies about the impact of support on the use of land but there is a lack of data about how it has affected the economic viability of the supported farms. The research was performed with the aim to evaluate the dynamics of the production output value and the net value added (NVA) of the farms in 2008 – 2012 by comparing farms that are located outside LFA territories and those farms that have received the LFA support. The analysis has been performed across both, distribution by LFA categories and the main types of farm specialization and groups of the economic size. The main data source is FADN. The results indicate that farms that have received the LFA support show*

significantly better net added value performance. The analysis of different size groups reveals that the LFA support is very important for small and medium farms, but it is the most significant for crop cultivation farms regarding specialization groups. The importance of the LFA support was not the same every year – it was the largest during the recession (year 2009) when the share of the LFA support in the farms' NVA was 21% while in the other analysed years it was 12%.

Keywords: support, farms, less favourable areas.

Ievads

„Maksājumi lauksaimniekiem par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem teritorijās, kas nav kalnu teritorijas” jeb MLA maksājumi ir viens no nozīmīgākajiem lauku attīstības atbalsta pasākumiem, un Latvijā tie ir pieejami no 2004. gada, kopš iestāšanās Eiropas Savienībā (ES). MLA ir kompensācijas maksājums par apsaimniekotajām platībām, lai nodrošinātu papildus ieņēmumus lauksaimniekiem par saimniekošanu teritorijās ar aprgrūtinātu lauksaimniecisko darbību.

MLA ir viens no biežāk lietotajiem lauku attīstības atbalsta pasākumiem ES dalībvalstīs periodā no 2007. līdz 2013. gadam. Eiropas Komisija (EK) ir konstatējusi, ka MLA atbalsts dod būtisku ieguldījumu lauksaimnieku ienākumu palielināšanā, un tā koncentrēšanās mājdzīvnieku audzētāju saimniecībās ir palīdzējusi sakārtot vides jautājumus, kas citādi nebūtu iespējams sakarā ar ganāmo lauksaimniecības dzīvnieku specializācijas saimniecību zemajiem ienākumiem (Keenleyside, Tucker, 2010). MLA atbalsta maksājumi pēdējos 10 – 15 gados kļuvuši populāri arī ārpus ES, piemēram, Japānā, kur tiek atzinīgi novērtēta to loma, palīdzot novērst mazāk labvēlīgo zemju pamešanu (Hashiguchi, 2010).

Latvijā līdz šim MLA ietekme ir maz pētīta, īpaši šo maksājumu ietekme uz saimniecību ekonomisko situāciju. Tomēr, ņemot vērā lielos finanšu resursus un pasākuma mērogu, šo aspektu izvērtēt ir ļoti būtiski. Līdz ar to tiek izvirzīta hipotēze – MLA atbalsts ir būtisks faktors mazāk labvēlīgo teritoriju saimniecību ienākumu nodrošināšanai.

Raksta mērķis ir izvērtēt Latvijas lauku attīstības programmas pasākuma „MLA maksājums” ietekmi uz atbalstīto saimniecību ekonomisko situāciju. Līdz šim autors nav sastapis Latvijā veiktu līdzīgu pētījumu, kurā tiek salīdzināti atbalstu saņēmušo un nesaņēmušo saimniecību ekonomiskie rādītāji. Šis ir jauns izpētes virziens, jo arī citās valstīs pagaidām ir maz pētījumu par platību maksājumu ekonomisko ietekmi. Tas skaidrojams ar to, ka platību maksājumi ir samērā jauns atbalsta veids.

Iepriekš dominējošais cenu atbalsts (vai cita veida atbalsts, kas tieši saistīts ar produkcijas apjomu) tika kritizēts ne vien kā tirgu un konkurenci kropļojošs, dārgs un neefektīvs sabiedrībai kopumā (Neal, 2007), bet arī kā videi viskaitīgākais atbalsta veids (Chauffour, 2008).

Lai risinātu situāciju un saglabātu lauksaimnieku ienākumus, vienlaikus izvairoties no pārprodukcijas un resursu nelietderīga patēriņa, radās atbalsts, kas saistīts ar zemi – platību maksājumi. Tieši šāda atbalstu reforma aizstāj ražošanas vai cenu atbalstu gan ES, gan ASV un citās valstīs.

Materiāli un metodes

Pētījuma objekts ir Latvijas Lauku attīstības programmas (LAP) atbalsts lauksaimniekiem par nelabvēlīgiem dabas apstākļiem teritorijās, kas nav kalnu teritorijas (MLA maksājums), un tā ietekme uz lauku saimniecību ekonomisko situāciju.

Pētījums veikts, izmantojot ekonomiskās analīzes metodes un paņēmienus. Galvenās kvantitatīvās metodes, kas izmantotas datu apstrādē un rezultātu ieguvē, ir grupēšana un salīdzinošā analīze. Secinājumu un priekšlikumu izstrādē izmantota loģiski konstruktīvā analīze un interpretācija.

MLA atbalsta ietekme uz saimniecību ekonomisko situāciju ir vērtēta, izpētot saražotās produkcijas vērtības un saimniecību neto pievienotās vērtības (NPV) dinamiku MLA saņēmušajās un nesaņēmušajās saimniecībās no 2008. līdz 2012. gadam.

Galvenais datu avots ir Lauku saimniecību uzskaites datu tīkls (SUDAT) – tas ir Latvijā vienīgais reprezentatīvais ekonomiska rakstura datu avots par lauku saimniecībām. SUDAT aptver detalizētu informāciju par 1000 saimniecībām, kuras reprezentē visas komerciālās lauku saimniecības. No tām pētījuma veikšanai tika atlasītas saimniecības, par kurām pieejama informācija par visu pārskata periodu (2008. – 2012. g.), un kuras ir saņēmušas vienoto platības

maksājumu (VPM). Vienā grupā tika atlasītas saimniecības, kuras šajā periodā nav saņēmušas MLA atbalstu (to skaits ir 194), bet otrā – tās, kuras ir saņēmušas šo atbalstu vismaz pēdējos 3 gadus (to ir 466).

Analīze veikta dažādos grupējumos – gan dalījumā pa MLA kategorijām, gan galvenajiem saimniecību specializācijas veidiem un ekonomiskā lieluma grupām, sadalot minētās 2 grupas sīkāk. Tika izdalītas 4 saimniecību lieluma grupas (atkarībā no standarta izlaides) un 3 galvenās specializācijas grupas – laukkopība, piena lopkopība un jauktā lauksaimniecība. Citu specializāciju saimniecību skaits SUDAT izlasē ir par mazu, lai dati būtu izmantojami analīzē. Tāpat darbā izmantotie dati nedeva iespēju veikt reprezentatīvu analīzi dažādām MLA kategorijām, jo izlases apjoms katrā no tām ir par mazu, lai nodrošinātu salīdzināmu saimniecību struktūru un ticamus rezultātus.

Pētījumā izmantoti arī Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) un Lauku atbalsta dienesta (LAD) dati.

Rezultāti un diskusijas

Kopējā lauksaimniecības politika ir balstīta uz 2 pīlāriem – lauksaimniecību un lauku attīstību. Latvijas Lauku attīstības programmā 2007. – 2013. gadam ietvertie lauku attīstības atbalsta pasākumi tiek īstenoti četros virzienos (asīs), kur otrā virziena pasākumu mērķis ir sekmēt videi saudzīgu saimniekošanas metožu lietošanu lauksaimniecības un meža zemēs, kā arī lauksaimniecības saglabāšanu mazāk labvēlīgos apvidos.

Visus LAP 2. ass lauksaimnieciska rakstura pasākumus vieno tas, ka atbalsts tajos ir kompensācija par negūtajiem ieņēmumiem saimnieciskajā darbībā, kas saistīti ar apgrūtinājumiem un paaugstinātu saistību uzņemšanos vides aizsardzības nolūkā. Līdz ar to ir loģiski, ka maksājumi tiek attiecināti uz platību, jo negūtie ieņēmumi tiek attiecināti uz platības vienību.

Atbalsta saņēmēju skaita ziņā MLA ir plašākais LAP 2007 – 2013 pasākums: no 2007. līdz 2012. gadam ir atbalstīti 63.3 tūkst. zemes apsaimniekotāju, kas ir aptuveni 86% no visa LAP 2007 – 2013 atbalsta saņēmēju skaita (ieskaitot arī nelauksaimnieciska rakstura saņēmējus) un 76% no 2010. gada CSP lauksaimniecības skaitīšanā reģistrētajām aktīvajām lauku saimniecībām. Būtiski, ka no 63.3 tūkst. MLA maksājuma saņēmējiem tikai 4.8 tūkst. jeb 7.6% ir īstenojuši LAP 2007 – 2013 projektus. Arī pārējo platību maksājumu klientu skaits ir ievērojami mazāks (nākamā lielākā pasākuma „Agrovide” atbalsta saņēmēju grupā ir 11 634), kas nozīmē, ka lielākai daļai lauku saimniecību (ap 50 tūkst. jeb 60% no visām uzskaitītajām) MLA maksājums ir vienīgais LAP pasākums, kurā tās periodā no 2007. līdz 2013. gadam ir piedalījušās.

Arī MLA maksājumu atbalstīto platību apjoms ir vislielākais, salīdzinot ar citiem pasākumiem: maksimālā gada laikā atbalstītā platība 2006. gadā bija 1 065 tūkst. ha; 2007. gadā, ieviešot minimālā dzīvnieku blīvuma nosacījumus, atbalstītās platības samazinājās līdz 869 tūkst. ha, taču turpmākajos gados tās atkal nedaudz palielinājās – laikā no 2007. līdz 2012. gadam par 4.2%, sasniedzot 906 tūkst. ha. Vislielākās platības, par kurām saņemts atbalsts, atrodas Latgalē – 2012. gadā 304 tūkst. ha, Vidzemē 243 tūkst. ha, bet vismazākās atbalstītās platības ir Pierīgā – tikai 55 tūkst. ha. Pavisam MLA teritorijās atrodas 1 454.1 tūkst. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes jeb LIZ (LAD dati, 2012), līdz ar to atbalsts saņemts par 62% no tām platībām, kuras atrodas atbalstam tiesīgajās teritorijās. Attiecinot platības, par kurām saņemts atbalsts, pret visu lauku saimniecību rīcībā esošo LIZ (no 2010. gada lauksaimniecības skaitīšanas datiem), ir konstatēts, ka vislielākais atbalstu saņēmušo platību īpatsvars ir Latgalē (61% no lauku saimniecību rīcībā esošās LIZ), Vidzemē (59%), un Kurzemē (52%), bet ievērojami mazāks atbalsts saņemts Zemgales (27%) un Pierīgas (23%) reģionos. Vidēji Latvijā MLA atbalstu ir saņēmuši 47% lauku saimniecību, kas ir plašākais Latvijas Lauku attīstības programmas pasākums un vidēji katru gadu tajā tiek izmaksāti ap 38.4 miljoni EUR (27 miljoni LVL) sabiedriskā finansējuma. Kopējais pasākuma publiskais finansējums veidoja 269 milj. EUR (189 milj. LVL), kas ir ap 20% no LAP 2007 – 2013 budžeta (Zemkopības ministrija, 2012).

Ieviešot MLA maksājumu 2004. gadā, viens no mērķiem bija veicināt iedzīvotāju iespējas nodarboties ar lauksaimniecību teritorijās, kurās lauksaimniecībai ir būtiska nozīme ekonomiskās aktivitātes un apdzīvotības nodrošināšanā, taču dabiskie apstākļi nav tik labvēlīgi, lai ar lauksaimniecisko darbību gūtie ieņēmumi būtu pietiekami. Maksājumi paredzēti, lai kompensētu papildu izmaksas un neiegūtos ieņēmumus lauksaimniecībai mazāk labvēlīgās teritorijās, līdz ar to

būtiski ir novērtēt konkrētā atbalsta veida nozīmi atbalstīto saimniecību dzīvotspējas nodrošināšanā.

1. tabula *Table 1*

Neto pievienotā vērtība un tās izmaiņas Latvijas SUDAT izlases kopas saimniecībās atkarībā no MLA statusa un specializācijas, 2008. – 2012. gads (vidēji saimniecībā, EUR)
Net Value Added and it's Changes in Latvian FADN Sample Farms Depending of LFA Status and Specialization Group, in 2008 – 2012 (Farm Average, EUR)

Specializācijas grupa <i>Specialization group</i>	Skaitis izlasē <i>Number in sample</i>	Gads <i>Year</i>					
		2008	2009	2010	2011	2012	2012/08
Visas <i>All farms</i>							
vidēji ārpus MLA <i>average without LFA</i>	194	89 796	52 067	69 120	63 806	110 213	123%
vidēji ar MLA <i>average with LFA support</i>	466	56 482	33 624	54 944	60 044	75 007	133%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	12%	21%	13%	13%	10%	×
Laukkopība <i>Field crops</i>							
ārpus MLA <i>without LFA</i>	72	120 011	65 631	80 766	67 406	180 648	151%
ar MLA <i>with LFA support</i>	141	43 785	20 881	49 116	49 399	89 467	204%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	20%	43%	19%	20%	11%	×
Piena lopkopība <i>Dairy farming</i>							
ārpus MLA <i>without LFA</i>	69	76 930	40 785	69 810	80 803	77 485	101%
ar MLA <i>with LFA support</i>	193	69 578	43 075	63 836	70 136	76 259	110%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	10%	17%	12%	11%	10%	×
Jauktā lauksaimniecība <i>Mixed farming</i>							
ārpus MLA <i>without LFA</i>	25	49 704	29 512	55 168	49 300	70 109	141%
ar MLA <i>with LFA support</i>	69	72 374	44 422	70 687	79 802	86 784	120%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	8%	14%	10%	9%	8%	×

Lauku saimniecību analizē plaši pielietots ekonomiskais rādītājs ir neto pievienotā vērtība (NPV), par to arī tiek iegūti reprezentatīvi dati, izmantojot starptautiski atzītu metodoloģiju – SUDAT, šajā darbā tā izvēlēta par galveno analizēto ekonomisko rādītāju. NPV raksturo saimniecībā gūtos ienākumus, kurus var izmantot darba un kapitāla apmaksai. Darba procesā ir analizēta arī saražotās produkcijas vērtība un tās dinamika, un atklāts, ka tās tendences ir analogas NPV izmaiņu tendencēm.

Ņemot vērā saimniecību pārstāvniecību, bija iespējams izveidot 3 specializācijas grupas ar pietiekamu saimniecību skaitu – laukkopības, piena lopkopības un jauktās specializācijas (augkopība un lopkopība) saimniecības.

Apkopotie dati liecina, ka saimniecības ārpus MLA vidēji ir lielākas – tajās tiek saražots aptuveni par 50% vairāk lauksaimniecības produkcijas nekā MLA esošajās. Taču laikā no 2008. līdz 2012. gadam ārpus MLA vidējais produkcijas apjoms ir palielinājies par 33%, bet MLA atbalstu saņēmušajās saimniecībās par 42%. Jāpiebilst, ka šajā apkopojumā izmantoti no SUDAT atlasīto saimniecību kopas vidējie rādītāji, līdz ar to lielums ir pilnīgi cits, nekā tas būtu visām Latvijas saimniecībām, jo SUDAT ietver tikai tās saimniecības, kurās standarta izlaide ir virs 4000 EUR (2811 LVL) gadā, un lielākās saimniecības ir proporcionāli vairāk pārstāvētas nekā mazākās. Tādēļ papildus ir analizēti dati atsevišķās saimniecību grupās. NPV apjoms vidēji saimniecībā un tās izmaiņas specializācijas grupās apkopotas 1. tabulā.

2.tabula Table 2

Neto pievienotā vērtība un tās izmaiņas Latvijas SUDAT izlases kopas saimniecībās atkarībā no MLA statusa un ekonomiskā lieluma grupas, 2008. – 2012. gads (vidēji saimniecībā, EUR)
Net Value Added and it's Changes in Latvian FADN Sample Farms Depending of LFA Status and Economic Size Group, in 2008 – 2012 (Farm Average, EUR)

Standarta izlaides grupa <i>Standard output group</i>	Skaitis izlasē <i>Number in sample</i>	Gads Year					
		2008	2009	2010	2011	2012	2012/08
4 – 15 tūkst. EUR 4 – 15 thsd. EUR							
ārpus MLA <i>without LFA</i>	26	4 946	6 080	4 212	3 244	3 281	66%
ar MLA <i>with LFA support</i>	74	7 406	6 042	6 857	6 658	6 612	89%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	17%	21%	17%	18%	16%	×
15 – 25 tūkst. EUR 15 – 25 thsd. EUR							
ārpus MLA <i>without LFA</i>	23	8 872	8 968	6 720	6 463	7 600	86%
ar MLA <i>with LFA support</i>	71	10 432	8 791	11 051	11 490	10 041	96%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	16%	21%	18%	18%	18%	×
25 – 100 tūkst. EUR 25 – 100 thsd. EUR							
ārpus MLA <i>without LFA</i>	72	26 013	12 040	22 706	19 193	35 008	135%
ar MLA <i>with LFA support</i>	189	22 806	16 477	22 664	28 142	31 434	138%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	19%	27%	20%	17%	15%	×
Virš 100 tūkst. EUR Over 100 thsd. EUR							
ārpus MLA <i>without LFA</i>	73	208 422	121 505	157 678	147 445	254 804	122%
ar MLA <i>with LFA support</i>	132	156 984	86 994	151 732	161 763	210 680	134%
no tā MLA atbalsts <i>from that – LFA support</i>	×	10%	20%	12%	11%	9%	×

Dati par MLA atbalsta daļu NPV liecina par atbalsta lielo nozīmi laukkopības saimniecībās – tajās no 2008. līdz 2012. gadam vidēji šī pasākuma atbalsts veidojis 18.4% no NPV, bet 2009. gadā pat 43%. Turklāt tieši MLA esošajās laukkopības saimniecībās (kuras saņem arī atbalstu) šajos gados noticis ievērojams NPV kāpums – vidēji saimniecībā 2 reizes, turpretī ārpus MLA esošajās – par 50%. Savukārt piena un jauktas specializācijas saimniecībās NPV izmaiņas MLA un ārpus MLA saimniecībās bija līdzīgas (piena saimniecībās NPV palielinājums konstatēts MLA teritorijās, bet jauktajās saimniecībās – pretēji), tomēr arī šajās grupās MLA atbalstam bija nozīmīga loma pievienotās vērtības veidošanā – attiecīgi 11.5% no 9.4%. NPV bez ienākumiem ietilpst vēl maksa par darbu un kapitāla izmantošanu, līdz ar to atbalsta loma šo saimniecību ienākumu veidošanā ir vēl nozīmīgāka par minētajiem skaitļiem.

Savukārt MLA atbalsta lomu pievienotās vērtības veidošanā dažāda lieluma saimniecībās raksturo 2. tabulas dati. Tie norāda uz MLA atbalsta lielo nozīmi saimniecību rentabilitātes nodrošināšanai, īpaši mazo un vidējo saimniecību grupās. Visās lieluma grupās pievienotās vērtības izmaiņu tendence ir pozitīvāka saimniecībās, kuras saņem MLA atbalstu, nekā tajās, kuras to nesaņem. Īpaši liela starpība ir mazo saimniecību grupā (ar standarta izlaidi (SI) no 4 līdz 15 tūkst. EUR gadā). Jāpiebilst, ka tieši šādu saimniecību Latvijā ir visvairāk. Savukārt vislielākais MLA atbalsta īpatsvars neto pievienotajā vērtībā bija visās trijās mazo un vidējo saimniecību grupās (ar SI līdz 100 tūkst. EUR) – no 18% līdz 20%, tajā skaitā vidējās saimniecībās pat nedaudz augstāks nekā mazajās. Lielajās saimniecībās (ar SI virs 100 tūkst. EUR gadā) MLA atbalsta nozīme relatīvi samazinās – tā īpatsvars NPV vidēji ir 12.5%.

Veiktā analīze rāda, ka MLA atbalsts ir ļoti svarīgs mazām un vidējām saimniecībām, bet no specializācijas grupām tas vissvarīgākais ir laukkopības saimniecībām. MLA atbalsta nozīme nav vienāda katru gadu – vislielākā tā ir krīzes apstākļos, kad no tirgus netiek saņemti pietiekami ienākumi: piemēram, 2009. gadā MLA atbalsta īpatsvars saimniecību NPV bija 21%, bet pārējos analizētajos gados gandrīz 2 reizes mazāks – 12%. Neraugoties uz VPM likmes pieaugumu

aplūkojamā laika posmā, MLA atbalsta nozīme saimniecību ienākumu veidošanā izteikti nemazinājās, izņemot 2012. gadu laukkopībā, kad bija īpaši labvēlīga tirgus situācija.

MLA atbalsts, protams, rada arī cita veida ietekmi, tajā skaitā uz zemes izmantošanas apjomiem un struktūru, zemes cenu un nomas maksu un citiem faktoriem, kuri var būt gan pozitīvi, gan negatīvi, taču šī raksta apjoms ir par mazu, lai apskatītu minētos jautājumus.

Secinājumi

1. MLA maksājumi atšķirībā no daudziem citiem lauku attīstības maksājumiem ir pieejami lielākajai daļai lauku saimniecību. Tajā skaitā ap 50 tūkst. lauku saimniecību (60% no visām uzskaitītajām) MLA atbalsts ir bijis vienīgais LAP pasākums, kurā tās periodā no 2007. līdz 2013. gadam ir piedalījušās.
2. Visvairāk atbalsta saņēmēju un lielākās platības, par kurām saņemts atbalsts, atrodas Latgalē un Vidzemē. Tas vērtējams pozitīvi no reģionālās attīstības viedokļa.
3. Salīdzinot produkcijas vērtības un neto pievienotās vērtības apjomus no 2008. līdz 2012. gadam MLA un ārpus tiem, ir konstatēts, ka ievērojami labākas attīstības tendences ir saimniecībās, kuras saņēmušas MLA maksājumus. MLA atbalsts ir īpaši svarīgs mazo un vidējo saimniecību ienākumu nodrošināšanai, bet no specializācijas grupām tas vissvarīgākais ir laukkopības saimniecībās.
4. Plānojot turpmākos lauku attīstības pasākumus, ir svarīgi ievērot, ka Latvijā lauksaimniecības zemēm dažādās vietās ir ļoti atšķirīgs dabiskais ienesīgums, tādēļ diferencēta atbalsta princips dažādām teritorijām ir saglabājams arī turpmāk. Ņemot vērā to, ka MLA teritoriju iedalījums un atbalsta likmju aprēķins tika veikts pirms vairāk nekā 10 gadiem, tas būtu pārskatāms atbilstoši faktiskajai situācijai.

Izmantotā literatūra

1. Chauffour J.P. (2008). Global Food Price Crisis: Trade Policy Origins and Options. The World Bank. [Tiešsaiste] [skatīts: 2013. g. 18. dec.]. Pieejams: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2008/08/04/000333037_20080804020203/Rendered/PDF/448940BRI0Box31de1Note1341Jul124108.pdf
2. Hashiguchi T. (2010). Evaluation and Prospects of Policies for Less Favoured Areas in Japan. *In: 118th Seminar: "European Association of Agricultural Economists"*, held in Ljubljana, Slovenia, August 25 – 27, 2010, p. 452 – 458.
3. Keenleyside C., Tucker G. (2010). Farmland Abandonment in the EU: an Assessment of Trends and Prospects. 15th November 2010. [Tiešsaiste] [skatīts: 2013. g. 19. dec.]. Pieejams:
4. http://www.ieep.eu/assets/733/Farmland_abandonment_in_the_EU_-_assessment_of_trends_and_prospects_-_FINAL_15-11-2010_.pdf
5. Latvijas Lauku attīstības programma 2007. – 2013. gadam (11. red., apstiprināta 07.12.2012. g.). LR Zemkopības ministrija. [Tiešsaiste] [skatīts: 2013. g. 19. dec.]. Pieejams: https://www.zm.gov.lv/public/files/CMS_Static_Page_Doc/00/00/00/23/67/LAP_11_versija_091112.pdf
6. Neal L. (2007). The CAP and reforms: feeding Europe and then some. *The Economics of Europe and the EU*. Cambridge. 440 p.